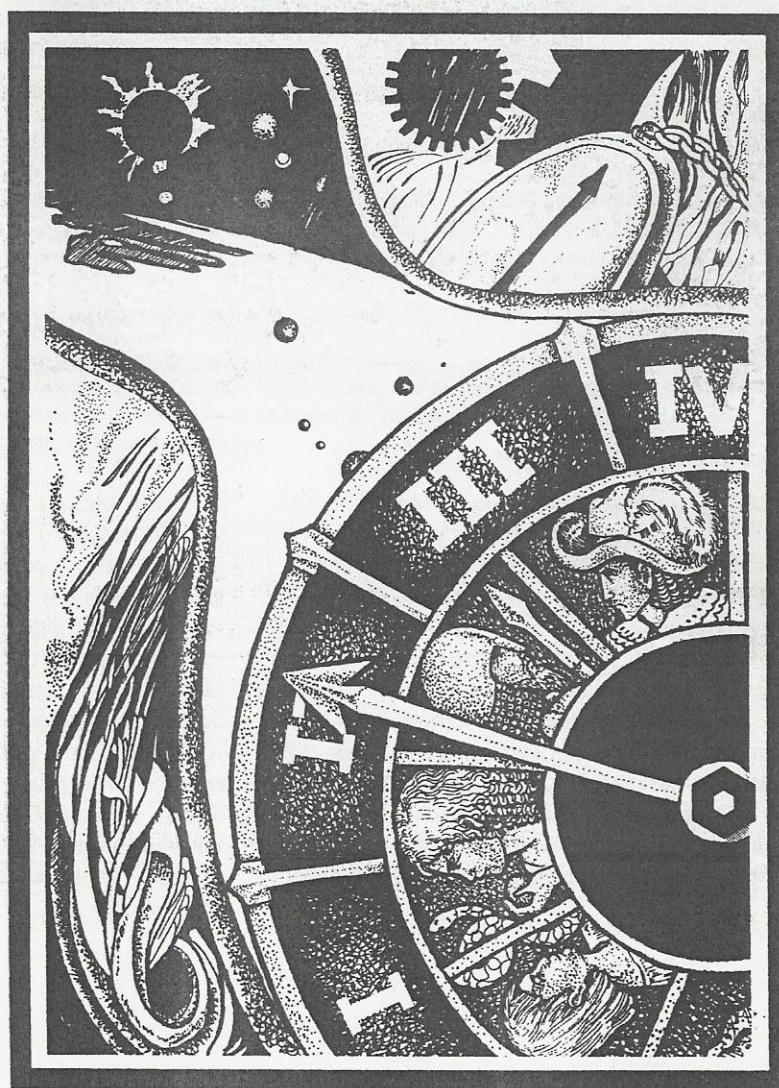

ЖК(ЧУКР-4ВОН)
Н 34

НАУКОВИЙ ВІСНИК

Волинського державного
університету ім. Лесі Українки

Історичні науки

5/2001

Література

1. Аркас М. Історія України. – Краків, 1912. – 424 с.
2. Грушевський М. Хто такі українці і чого вони хочуть. – К., 1991. – 240 с.
3. Дорошенко Д. Нарис історії України. – Мюнхен, 1966. – Т. I. – 248 с.
4. Ісаєвич Я.Д. Джерела з історії української культури доби феодалізму XVI-XVIII ст. – К., 1972. – 260 с.
5. Касьянов В.Г. Українська інтелігенція на рубежі XIX-XX століть: соціально-політичний портрет. – К., 1993. – 176 с.
6. Киричук О.В. Ментальність: сутність, функції, генеза // Ментальність. Духовність. Саморозвиток особистості / Тези доповідей та матеріали Міжнародної конференції, I частина (у двох частинах). – Київ-Луцьк, 1994. – С. 7-20.
7. Радіон С. Світ книжок – світ думок. – Мельбурн, 1986. – 139 с.
8. Serczyk W.A. Historia Ukrainy. – Wrocław-Krakow-Gdansk, 1979. – 499 s.
9. Советский энциклопедический словарь. – М., 1980. – 1600 с.
10. Субтельний О. Україна: історія. – К., 1992. – 512 с.
11. Шлемкевич М. Галичанство. – Львів, 1997. – 104 с.
12. Шумовський П. Остріг. Історичний нарис. Інститут Дослідів Волині. – Маргет-Англія; Вінніпег-Канада, 1964. – 28 с.

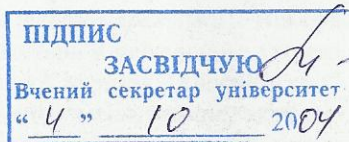
Адреса для листування:

м. Луцьк, вул.Кравчука, 10/39.

Тел. 7-65-56 (дом.).

Статтю подано до редколегії 1.03.2001 р.

УДК 947.084.3/6

Г.В.Бондаренко – кандидат історичних наук, доцент кафедри археології та джерелознавства Волинського державного університету імені Лесі Українки

Бібліографія історичного краєзнавства Волині

Роботу виконано на кафедрі археології та джерелознавства ВДУ

У статті досліджуються проблеми сучасної історичної бібліографії Волині: створення, використання і значення для краєзнавців-дослідників бібліографічної служби, каталогів, картотек, бібліографічної літератури різних видів. Аналізується в основному група сучасних бібліографічних видань, які вміщують інформацію про історію, культуру, природу та історичних осіб Волино-Поліського краю.

Ключові слова: Волинь, краєзнавство, історична бібліографія, каталог, бібліографічний покажчик.

Bondarenko G.V. Bibliography of history Volyn region. The publication is about problem the bibliography of history Volyn's region. Her organization different using and significance for investigations of region, bibliography of literatura. The article analysis bibliography about history, culture, nature and historical personages the region of Volyn-Polysia.

Key words: Volyn's region, bibliography of history, catalogue.

Сьогодні освіта, наука, культура, а разом з ними і краєзнавство, опинились у світовому інформаційному просторі, до якого потрапила Україна і розчинилася, загубилась у ньому. Це сталося тому, що порушилися попередні системи інформації та зв'язки у книговидавництві, книгообміні, бібліотечній справі, бібліографії тощо. Більшість установ освіти, науки, культури у регіонах постійно займаються вивченням рідного краю, створюють певну інформаційну й наукову базу, яку можна легко втратити і важко відшукати, бо вона є надбанням регіону і часто не представлена в основних державних центрах інформації. На допомогу дослідникам краю у такому разі повинна прийти бібліографічно-інформаційна служба, яка від початку

90-х років слабо розвинена на рівні областей і практично занепала у районній мережі.

Для розвитку краєзнавчих досліджень дуже важливо, щоб обласні, міські, районні бібліотеки та бібліотечні системи мали вихід на державну, а згодом – на світову інформаційні системи. Це повинно зменшити витрати часу та коштів на пошуки через міжбібліотечні абонементи й одержання вичерпної інформації з будь-яких питань і тем, зокрема включених в "Інтернет". Підготовка до такої системи роботи повинна вестись шляхом уніфікації бібліотечної справи, особливо бібліографії. Для забезпечення вирішення цього питання необхідна державна увага і цілеспрямовані кошти.

Приведення до світових вимог бібліотечної десятикової класифікації, внесення наявної бібліографічної інформації в систему "Інтернет" та комп'ютеризація бібліотек допоможуть не тільки долучитися до загальнодержавної і світової інформаційних систем, а також допоможуть забезпечити належний рівень краєзнавчих досліджень, їх усебічність, глибину і науковість. Використання комп'ютерної техніки дасть можливість забезпечити всі можливі напрями краєзнавчих та інших наукових досліджень, повністю рознести кожен друкований продукт за вимогами універсальної десятикової класифікації та видавати рекомендації бібліографічного характеру на будь-яке замовлення. Все це допоможе зменшити час пошуку необхідної літератури, трудомісткість, пов'язану з оформленням різних запитів і відмов. Разом з тим відпаде потреба "відкривати" вже відоме, маючи вичерпну інформацію, а в світі будуть більше знати про наш край, його історію, культуру, природу, людей.

Загальні питання історичного краєзнавства України знайшли бібліографічне втілення у науково-допоміжному бібліографічному покажчику "Історичне краєзнавство в Україні. Питання теорії і практики". Він був виданий у 1992 р. і до сьогодні є унікальним. Окремі сторінки науково-популярного журналу "Краєзнавство" – органу Всеукраїнської спілки краєзнавців, який виходить з 1993 р., також присвячені бібліографії, новим центральним і регіональним краєзнавчим виданням. Крім загальної бібліографії з історичного краєзнавства, існують також інші бібліографічні посібники, до яких належить персональний покажчик, де зібрано праці Голови правління Всеукраїнської спілки краєзнавців П.Тронька [34]. Цей покажчик корисний краєзнавцям і дослідникам з тієї точки зору, що крізь аналіз публікацій, уміщених у ньому, добре простежуються тенденції у Всеукраїнському краєзнавчому русі в роботі спілки.

Автором цієї статті зроблено спробу зібрати подібну інформацію по Волинській області за 1990-2001 рр. За тією інформацією, яку вдалось отримати з різних джерел, тільки книги і брошури краєзнавчого характеру без періодики, публікацій у газетах і журналах, склали список у межах 200 позицій.

Що стосується історичної бібліографії Волинсько-Поліського краю, то необхідно, про що вже неодноразово згадувалося на різних нарадах, семінарах, конференціях, зосередити краєзнавчу інформацію за допомогою комп'ютерної техніки, яка може зберігатись і дублюватись в основних наукових і культурних центрах – таких, як Житомир, Рівне, Луцьк та інші [3]. Така робота розпочата, але вона вимагає серйозної координації дій зацікавлених установ, а також створення супутніх предметних, географічних, іменних покажчиків, які слід внести до інформаційної комп'ютерної мережі. Лабораторія історії Волині при Волинському університеті почала підготовку таких покажчиків, зокрема іменного і географічного по основних виданнях з історії Волині, починаючи з тому "Історія міст і сіл УРСР. Волинська область" (К., 1970), "Історія Волині з найдавніших часів" (Львів, 1988) і

наукових збірників обласних краєзнавчих конференцій "Минуле і сучасне Волині" і регіональних – "Велика Волинь".

Належне ставлення до проблем історичної бібліографії має піднести не лише рівень краєзнавства, а й культуру наукових досліджень. Ознайомлення з бібліографічною продукцією минулого часто допомагає зрозуміти ставлення до окремих подій, осіб та політичні процеси у суспільстві, які впливали на створення бібліографічної продукції.

Для цього спочатку слід вивчити наявні алфавітні та систематичні каталоги, картотеки і різного роду друковану бібліографію, починаючи від літописів книг, журнальних і газетних статей та закінчуючи внутрікнижковою і внутріжурнальною бібліографією. Такий підхід дасть можливість виявити втрачені імена, маловідомі події та забуті чи загублені дослідження.

Прикладом може стати досить давній, але детальний бібліографічний покажчик книг і статей Російської історичної бібліотеки В.Межова, який складений у кінці XIX ст. і в якому є згадки про літературу, в тому числі й по Волині, яку дослідник, можливо, і не шукав би, якби про неї не знав з цього покажчика [23].

Однак і внутрікнижкова бібліографія Волині має давні традиції, які беруть початок з XIX ст. Зокрема, у монографії П.Батюшкова "Волинь" примітки з бібліографією складають 125 сторінок [1]. Таким же прикладом, але внутріжурнальної, може бути бібліографія, яка друкувалася у 6-ти випусках "Рочника Волинського" 1931-1938 рр. і була складена професором Якубом Гофманом з викладом бібліографії І.Лозов'юка, наукових статей "Волинських єпархіальних відомостей", що складало 1405 назв і містило детальний опис змісту кожної назви [15].

Журнал "Волинські єпархіальні відомості" регулярно інформував про вихід та надходження нової літератури, здійснював керівництво читанням різних груп читачів за допомогою подання рекомендаційної бібліографії. Інколи бібліографія становила половину неофіційної частини журналу. На увагу заслуговує додаток до журналу за 1888 р. (№ 4-29) "Предметный указатель содержания неофициальной части Волинских епархиальных ведомостей" за 20 лет их существования (сентябрь 1867 – август 1887)", що складається з трьох розділів: історія, проповідництво, бібліографія, який підготував і видрукував у Почаєві Ювеналій Тиховський. У розділі "Історія" виділено підрозділ "Волинь" [26].

Внутріжурнальна краєзнавча бібліографія з 1993 р., як уже відзначалося, має місце в журналі Всеукраїнської спілки краєзнавців "Краєзнавство", хоча за певних причин недостатнього доступу до бібліографічної інформації вона не може бути вичерпною та й друкується епізодично. На 20-ти сторінках була надрукована бібліографія краєзнавчої літератури окремих регіонів, підготовлена до II з'їзду Всеукраїнської спілки краєзнавців під назвою "Творчий набуток краєзнавців України" і вміщена у збірнику матеріалів і документів "II з'їзд Всеукраїнської спілки крає-

Інформаційний простір з історії будь-якого плиння життя суспільства, особливо з краєзнавства, невіддільно пов'язаний з історичною бібліографією. Старі каталожні системи і картотеки, хоча вони й потрібні як фіксація первинної інформації та певна форма її збереження, у порівнянні з можливостями сучасної комп'ютерної техніки та інформаційних технологій застаріли для пошукової роботи науковців. Користування ними – лише марна витрата часу. В наш час стало можливим залучити все те, що може бути в інформаційному просторі не лише на Волині, а й за межами Волино-Поліського краю та України, для вивчення їх історії.

Історична бібліографія в історіографічних дослідженнях виступає як важливе джерело, яке допомагає визначити обсяг опублікованих документів, матеріалів, монографій статей, довідково-статистичної та довідково-енциклопедичної літератури. Історична бібліографія краєзнавства охоплює списки літератури, що дійшли до нашого часу від початку створення рукописної і стародрукованої книги. Це також величезні і недостатньо вивчені та проаналізовані й узагальнені історико-бібліографічні відомості внутрікнижкові та внутріжурнальні, де може міститися бібліографія такої літератури і такої друкованої продукції, про яку на сьогодні практично була втрачена інформація. Внутрікнижкова та внутріжурнальна бібліографія часто стосувалася тих видань, які носили регіональний характер і видавалися малими тиражами.

Таким чином, історична бібліографія як наукова галузь на межі історії, книгознавства та бібліографії створює належний довідково-інформаційний простір для вивчення досягнень минулого у дослідженні Волині та Полісся. Проте чимало потрібної інформації та літератури, документів і матеріалів наявні у різних областях та наукових установах України, а також за її межами. Отже, необхідно навчитися знаходити цю інформацію, користуючись бібліографією як компасом у світі друкованої продукції. Втім, постає проблема орієнтації в потоці самої бібліографії, що вимагає створювати бібліографію бібліографії.

У радянські часи вичерпну бібліографічну інформацію про видання книг, опубліковані статті в журналах і газетах можна було одержати з видань Книжкових палат СРСР і УРСР: "Літопис книг", "Літопис журнальних статей", "Літопис газетних статей", а з журналу "Книжное обозрение" і газети "Друг читача" можна було довідатися про зміст друкованої продукції. Фахову історичну бібліографію видавала Державна історична бібліотека України, яка також володіє значним унікальним фондом друкованої продукції та каталогами.

Для Західної України, в тому числі й для Волині, значну роль у створенні наукової бібліографічної інформації з історичної літератури відіграє Львівська наукова бібліотека НАН України ім. В. Стефаника, видання якої сьогодні не завжди надходять навіть до обласних наукових бібліотек. У фондах і каталогах цієї бібліотеки зосереджено багато літератури та бібліографічної інформації, якої немає в інших біблі-

отеках України та в межах колишнього СРСР, у тому числі з часів перебування західноукраїнських земель у складі Польщі 1921-1939 рр.

Інформаційно-бібліографічною роботою в галузі історії України займається Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України у Львові. З 1968 р. спільно з Державною історичною бібліотекою України інститут видає щорічний бібліографічний покажчик, яких уже нараховується більше 30-ти випусків. З 1993 р., крім україномовної і російськомовної літератури, цей об'ємний покажчик вміщує реєстр публікацій багатьма мовами світу, який додає Національний комітет істориків України й Комісія бібліографії та інформатики Міжнародної асоціації українців. Якщо раніше покажчик виходив у невеликій кількості екземплярів, то з 1991 р. він виходить накладом 1000 примірників. Для зручності користування це видання оснащено іменним і географічним вказівниками, де зустрічаються часто Волинь, Полісся та імена історичних осіб, пов'язані з ними.

Значну інформацію у розділі з історії України та її регіонів зосереджено у реферативно-бібліографічному бюлетені "Українознавство". Він видається Інститутом українознавства НАН України ім. І. Крип'якевича, Комісією бібліографії та інформатики Міжнародної асоціації українців, Національним комітетом істориків України з 1997 р. Перший випуск вміщує анотовані описи видань за 1993 р. і присвячений пам'яті визначного книгознавця і бібліографа Федора Максименка (1897-1983). У географічному покажчику бюлетеня є чимало позицій, що стосуються Волині й Полісся, у тому числі історії краю і краєзнавчих досліджень [40].

У 90-х роках з'явилася велика кількість регіональних видавництв, приватних і комерційних друкарень, які часто видають продукцію без оголошення і не надсилають її у Книжкову палату та основні бібліотеки, архіви, музеї, наукові установи, внаслідок чого створюється ситуація, коли література та інформація по неї не зразу доходять до дослідника, а через тривалий проміжок часу. Бібліографічні видання, а саме: літописи книг, журнальних і газетних статей, огляди літератури, покажчики, рекомендовані списки, і, навіть, величезні каталоги та картотеки як окремі бібліографічні одиниці вже не можуть повністю задовольнити запити краєзнавців-дослідників. Тому основні носії бібліографічної інформації – бібліотеки, музеї, архіви – повинні об'єднати свої зусилля. Краєзнавець-дослідник повинен одержувати концентровану, цілеспрямовану тематично бібліографічну інформацію.

Забезпечення Книжкової палати, основних бібліотек, архівів та їх фондів і наукових установ повинно контролюватися на державному рівні, з обов'язковим одержанням ними примірника друкованої продукції, принаймні у Києві та обласних центрах, з центральних видавництв та місцевих, а регіональні видання про край слід сконцентрувати також в обласних бібліотеках, у фондах обласного архіву та музею.

... (К., 1997. – С. 166-186). Ця бібліографія відзначена як значуща, вона є лише представницькою, а тому варто на рівні спілки зосередити основну краєзнавчу бібліографічну інформацію, яка свідчить про рівень краєзнавчих досліджень в Україні.

У наш час найбільше краєзнавчої інформації по Великій Волині зосереджено у зведених краєзнавчих каталогах обласних наукових універсальних бібліотек Житомира, Рівного, Хмельницького, Тернополя, Луцька.

Основою історичної бібліографії Волинської області є зведений краєзнавчий каталог обласної універсальної наукової бібліотеки ім. Олени Пчілки, який налічує більше 160 000 позицій. Він має систематичну, топографічну і біобібліографічну частини. У ньому розташовано інформацію про документи, книги, брошури, періодичні видання незалежно від того, чи вони є у фондах бібліотеки. Якщо їх немає в обласній бібліотеці, то зазначено місце знаходження. У міських та районних бібліотеках є краєзнавчі картотеки, а в сільських бібліотеках інформація про населений пункт закладається у систематичну картотеку, яка сьогодні не відзначається певною повнотою цієї інформації [14; 15].

Бібліографічні відділи обласних бібліотек видавали об'ємні покажчики літератури, які поділялися на розділи відповідно до бібліотечної класифікації літератури. Суспільно-політична та історична література розписувалася більш детально. Особливо виділялися розділи про компартію, комсомол, ідеологічну роботу тощо, але в цих покажчиках виділялися й краєзнавчі розділи.

Зокрема, Житомирська обласна універсальна наукова бібліотека видає по роках бібліографічні покажчики *"Житомирщина в літературі та пресі"* та *"Календар знаменних і пам'ятних дат Житомирщини"*. Спільно з обласною організацією Спілки журналістів України випускає краєзнавчий календар *"Житомир і Житомирщина"*, який лише за 1994 рік вміщував 200 пам'ятних дат.

Доброю традицією стало на Житомирщині вшанування відомих краєзнавців виданням бібліографічних покажчиків з їхнім доробком. Так, у 1992 і 1998 рр. видано дві частини бібліографічного покажчика про доробок президента Житомирського науково-краєзнавчого товариства дослідників Волині, кандидата географічних наук, журналіста і педагога М.Ю.Костриці, який вміщує 1174 позиції [25]. У 1994 р. було видано бібліографічний покажчик праць доктора історичних наук, професора і відомого краєзнавця Б.М.Кругляка [13].

Втім, подібна бібліографія створюється й в інших областях. Зокрема, Хмельницька обласна наукова бібліотека створила чудові бібліографічні покажчики про письменників, а також про артистів, композиторів і художників Хмельниччини, кожен з яких має алфавітні вказівники і вміщує коротку інформацію до кожного з них. Сьогодні ця довідкова література вже є історичною бібліографією про видатних людей краю [35]. Чимало історико-краєзнавчої інформації містить бібліографічний покажчик *"Народознавство Поділля"*,

підготовлений у 1992 р. спільно Хмельницькою обласною науковою бібліотекою і Кам'янець-Подільським педінститутом, у якому представлено 499 позицій літератури [29]. Більш детальний аналіз історичної бібліографії автор має можливість зробити по Волинській області, характеризуючи довідково-бібліографічну діяльність різних державних установ освіти, науки, культури та громадських організацій.

Багато історико-краєзнавчої інформації завжди містилося в ґрунтовних бібліографічних виданнях загального змісту. Зокрема, Волинська обласна наукова бібліотека у таких покажчиках подавала розділи про Волинь, які охоплювали археологію, історію населених пунктів, окремі періоди історії краю. Волинська обласна наукова бібліотека готувала такі бібліографічні покажчики з 1971 р. під назвою *"Література про Волинську область"*. Перший з них охоплював 1967-1968 рр. [19].

Зручність у користуванні такими бібліографічними виданнями полягає в тому, що вони, крім того, що поділені на розділи з різних галузей знання, мають іменні та географічні покажчики, що полегшує пошук і дає можливість заощаджувати час. Про обсяг бібліографічної інформації з різних галузей свідчить той факт, що в покажчиках, які охоплюють друковану продукцію за 1967-1986 рр., налічується 7581 позиція. З них 1529 позицій складає бібліографія з історії Волинської області, яка поділена на розділи історії дорадянського і радянського часу.

Після 1988 р. такі покажчики не видавалися через відсутність коштів та поліграфічних можливостей бібліотеки, хоча відділ краєзнавчої літератури поквартально постійно готував у невеликій кількості екземплярів для службового користування цю потрібну бібліографічну інформацію, яка все більше розросталася у зв'язку з тим, що в області збільшилася кількість видавництв і друкарень. Сьогодні тут працюють видавництва "Надстир'я", "Вежа", "Ініціал", "Медіа", "Волинська обласна друкарня", які видають краєзнавчу літературу.

З 1989 р. обласна бібліотека щоквартально не тільки готувала, а й розсилала поточний бібліографічний посібник *"Література про Волинську область"*, який отримували наукові установи та краєзнавці; районні бібліотеки готували поточний бібліографічний список *"Район на сторінках преси"*. Однак і на таку діяльність коштів не було і друкувалося лише кілька необхідних машинописних копій. Потрібність і компетентність такого бібліографічного посібника підтверджується багатьма чинниками. Лише з історії населених пунктів Волинської області у покажчиках за 1967-1986 рр. вміщено більше 250 позицій літератури.

Унікальним і практично єдиним та першим у практиці створення історико-краєзнавчих бібліографічних посібників, де визначено чимало подій за 1900-1979 рр., став *"Літопис найважливіших і пам'ятних подій історії Волині"* [20] у трьох випусках. Особливість його полягає в тому, що до багатьох подій і пам'ятних дат подаються короткі анотації.

Наступним бібліографічним виданням, вартим уваги краєзнавців, є *"Календар знаменних і пам'ятних дат Волині"* [11], який виходить з 1991 р. У його формуванні беруть участь Волинський краєзнавчий музей, державний архів, а бібліографічну сторону забезпечує обласна наукова бібліотека. Сьогодні це чи не єдине систематичне бібліографічне видання в області, яке забезпечує інформацією про важливі пам'ятні та ювілейні події відповідного р. і вказує на можливі джерела інформації. Календар вміщує не лише перелік важливих у житті області дат і подій, а й короткі анотації до них із ґрунтовним переліком літератури. Цей бібліографічний посібник охоплює питання історії, культури, природи краю, пам'ятні та ювілейні дати щодо життя і діяльності на Волині відомих історичних осіб різних епох.

Обласні бібліотеки, їх відділи готували чимало тематичних краєзнавчих покажчиків та списків літератури, а також видавали тематичні бібліографічні посібники. Оригінальним історико-етнографічним покажчиком можна вважати той, що був підготовлений і виданий у 1979 р. спільно Будинком народної творчості та обласною науковою бібліотекою за матеріалами про Волинь, уміщеними в журналі *"Народна творчість та етнографія"* з 1957 по 1978 рр. [22] Проблеми етнографії в публікаціях, але вже ті, що стосувалися нових традицій радянського часу, відбито у покажчику *"Нові громадянські свята, обряди і звичаї на Волині (1966-1980 рр.)"*, який підготовлений у 1980 р. і включає 269 позицій різної літератури. [30]

Досить цікавими і потрібними були бібліографічні тематичні покажчики, видані обласною науковою бібліотекою, які стосувалися 1000-ліття Володимира-Волинського – *"Молодість древнього міста"* [27], і 900-річчя Луцька – *"Віки і сучасність"* [4]. У них розміщено бібліографію за тематичними розділами, що робить їх зручними для користування. Ці покажчики подають список документів, матеріалів і літератури від газетних публікацій до наукових статей та монографій з археології, історії, архітектури, виникнення і формування міст та їх населення у різні часи.

Зокрема, у 1985 р. вийшов з друку тематичний покажчик *"Пам'ятники історії та культури Волинської області"* [33], який містив інформацію про публікації, де згадувались або вивчались пам'ятки історії та культури краю з метою підготовки відповідно до державних програм "Зводу пам'яток історії та культури. Волинська область". Важливо те, що в цьому покажчику зосереджено було й ту інформацію, яка друкувалась у місцевій обласній, міській і районній пресі. Фактично у ньому було охоплено всі зареєстровані та відомі на той час пам'ятки історії і культури краю.

У радянський час чимало уваги приділялось історії Комуністичної партії та комсомолу, що знайшло відбиток у значній кількості різних публікацій і про що свідчать як загальні, так і тематичні покажчики загальносоюзного та республіканського рівнів. У 50-80-ті роки на Волині було підготовлено і видано кілька бібліографічних покажчиків і списків літера-

тури з політичної історії краю, присвячених Комуністичній партії Західної України, комсомолу та їх діячам, політичним процесам періоду 1921-1939 рр. До них належать *"Матеріали до бібліографії історії Комуністичної партії Західної України"*, опубліковані у Львові бібліотекою АН УРСР у 1958 р., де є чимало відомостей про Волинь, та покажчик *"Волинь під прапором Жовтня"*, який підготовлений до 50-річчя Жовтневої революції і містив 560 позицій різних публікацій [6]. До 70-річчя Жовтневої революції архівістами та бібліографами було підготовлено науково-допоміжний покажчик *"Під прапором Жовтня"* [36], який охоплював найважливіші події за 1917-1987 рр. та рекомендував літературу до них по багатьох розділах – від історії до соціально-економічних проблем розвитку краю.

У 1989 р. обласні архів, краєзнавчий музей і бібліотека видали бібліографічний покажчик *"У боротьбі за возз'єднання" (1921-1939 рр.)*, у якому досить широко представлена література до різних подій у краї, пов'язаних з національно-визвольним рухом і боротьбою за соціальну справедливість за часів польського панування. Видання має алфавітний, авторський та географічний покажчики [41].

Що стосується національно-визвольного руху в роки Великої вітчизняної війни та повоєнний час, то бібліографія відбиває літературу лише одного напрямку, яка засуджує діяльність ОУН-УПА. Такого змісту є покажчик *"Набатові пам'яті і гніву"*, який був підготовлений у 1986 р. обласною науковою бібліотекою і товариством книголюбів за творами редактора газети *"Радянська Волинь"* [28]. Допоміжним посібником краєзнавцям став також бібліографічний покажчик *"Іх славні імена"* [10], в якому зібрано інформацію про тих, чий імена увічнені в різних мікротопонімічних назвах: населені пункти, вулиці, площі, парки, школи тощо. У цьому покажчику можна знайти короткі відомості про тих, чий іменем названий об'єкт.

Привертає увагу також бібліографія, пов'язана з життям і діяльністю Лесі Українки та родини Косачів. Якщо до 100-річчя від дня народження Лесі Українки було підготовлено невеликий рекомендаційний список літератури, то у 1981 р. до 110-ї річниці великої поетеси Волинська обласна організація спілки письменників, товариство книголюбів та обласна наукова бібліотека підготували і видали об'ємний рекомендаційний список літератури *"Леся Українка і Волинь"* [17]. До 120-ї річниці більш ґрунтовним бібліографічним виданням став упорядкований професором Волинського університету О.Рисаком і виданий у 1990 р. покажчик *"Леся Українка і Волинь"* [18], продовженням якого став бібліографічний список за 1990-2000 рр. *"Я житиму сльозою серед співів"* [42], підготовлений обласною науковою бібліотекою до 130-ї річниці великої землячки, а також каталог-довідник прижиттєвих документів та матеріалів про Лесю Українку і родину Косачів, який підготували у 1991 р. Волинський краєзнавчий і Колодяженський літературно-меморіальний музеї спільно з державним

Цей список складається з 11 розділів, поданих за тематикою, назв та ілюстрацій. Значне місце в ньому займає бібліографія видань Лесі Українки та родини Косачів, рецензії, відгуки і замітки про них у тогочасній пресі [37].

Серед оригінальних видань виділяється ретельно підготовлений упорядником Н.Пушкар і виданий Волинським краєзнавчим музеєм та товариством охорони пам'яток унікальний каталог-путівник до виставки, присвяченої 120-річчю від дня народження Лесі Українки, в якому каталогізовано 528 поштових листівок, що певним чином мають відношення до біографії великої поетеси і виступають як історичне джерело. Це видання є першою спробою створення філокартичної персоналії. У ньому в хронологічній послідовності зазначено час перебування Лесі Українки в різних містах і країнах з посиланнями на документи та літературу, вміщено для зручності покажчик назв та імен, а також 70 ілюстрованих листівок [16].

Грунтовний бібліографічний покажчик *"Олена Пчілка – талановита письменниця, мудра мати"*, який нараховує 398 позицій, було видано у 1993 році [31].

Шевченкіана також представлена у краєзнавчій бібліографії, яка вміщує відомості про публікації, що стосуються теми *"Т.Г.Шевченко і Волинь"*, якої краєзнавці постійно торкаються у своїх дослідженнях. Волинська обласна бібліотека і товариство книголюбів у 1989 р. підготували бібліографічне видання *"Геніальний український поет, художник, мислитель"*, у якому є краєзнавчий розділ [7]. Увага до персоналії у волинській бібліографії стосується лише частини відомих у краї історичних осіб різних історичних епох: учених, художників, письменників, композиторів, політичних діячів, зокрема академіків – мовознавця Агатангела Кримського і математика М.Кравчука, композитора Г.Мачтета, письменника Власа Мизинця та інших.

У 1990 р. Волинська обласна наукова бібліотека і товариство книголюбів створили цікавий покажчик про лауреатів Ленінської і державних премій СРСР та УРСР Волині з короткими біографічними повідомленнями про них. До покажчика увійшли Є.Шаблювський – лауреат Ленінської премії, лауреати Державної премії СРСР колгоспники М.Жиленков (ланковий) і Б.Зінчук (бригадир), В.Іллюк – бригадир заводу Ковельсьільмаш, поет Я.Смеляков та актриса Н.Ужвій, а також згадуються 9 осіб, які одержали Державну премію УРСР [5]. З 1994 р. Волинським обласним товариством краєзнавців, обласними краєзнавчим музеєм і бібліотекою започатковано видання бібліографії відомих краєзнавців у Волинській області. Першим удостоївся такої уваги відомий в Україні краєзнавець, директор Торчинського народного краєзнавчого музею Григорій Гуртовий до 70-річчя від дня народження. Було видано книжечку його вибраних краєзнавчих статей та бібліографії і спогади, статті й бібліографію про нього [8]. Бібліотеки часто складали окремі невеликі списки рекомендованої літератури до ювілейних і пам'ятних дат. Вони були розраховані на тимчасове використання. Серед них можна відзначити

ті, відомості про які збереглися до часу написання цієї статті. Зокрема, один з них стосувався у 1971 р. 45-ї річниці від дня початку Володимир-Волинського процесу над 151 членом КПЗУ і складався із 2-х сторінок. Другий рекомендаційний список літератури був підготовлений у такому ж обсязі в 1974 р. до 30-ї річниці визволення Луцька й області від німецько-фашистських окупантів.

У 70-ті роки було підготовлено ряд таких коротких бібліографічних списків літератури, які стосувалися життя і діяльності відомих людей у краї, зокрема: до 40-річчя від часу смерті діяча КПЗУ Віктора Крайца (1970), 65-річчя від дня народження письменника Власа Мизинця (1971), 100-річчя від дня народження вченого-мовознавця Агатангела Кримського (1971), 80-річчя від дня народження вченого-математика Михайла Кравчука (1972), 120-річчя від дня народження поета Григорія Мачтета (1972), 160-річчя від дня народження письменника Юліана Крашевського (1972), 70-річчя письменниці Ганни Жешко.

З 9-ти сторінок складався рекомендаційний список літератури про спільну боротьбу волинян та зарубіжних антифашистів у роки Великої Вітчизняної війни для учнів 9-х класів *"Дружба, скріплена кров'ю"* (1975). На відміну від перших двох, цей список враховував вікові особливості читачів і свідчив про те, що складання цільової бібліографії відбувалося не тільки за тематикою, а й відповідно до запитів читачів і їхнього віку та інтелектуального розвитку. Такого ж спрямування був ще один покажчик *"Поети революційної Волині"* (1977. – 8 с.), розрахований на учнів 6-8 класів.

Одним з найбільших довідково-бібліографічних посібників про Волинь є той, що створив Максим Бойко – виходець з Волині, який долею був закинутий аж на Американський континент, але все життя продовжував цікавитися рідним краєм і збирати про нього бібліографію. У 1966 р. за його ініціативою був створений *"Осередок бібліографії Волині"* при Індіанському університеті в США. Величезна робота проведена осередком, що відобразилось у 21 збірнику. Ці збірники виходили невеликим тиражем у 50 примірників і практично зразу ставали бібліографічною рідкістю. Вони готувалися за 6 напрямками, а саме:

- 1) бібліографія історії Волині;
- 2) друкарство Волині;
- 3) палеографія;
- 4) організація бібліотечної роботи;
- 5) студії бібліографії материка;
- 6) українська національна бібліографія.

Така діяльність М.Бойка сприяла введенню у міжнародний і науковий бібліографічний обіг значної інформації про Волинь. Більшість із випущених *"Осередком"* збірників була надіслана М.Бойком Рівненському і Волинському краєзнавчим музеям, де можна з нею ознайомитися [39].

Прикладом внутрікнижкової історичної бібліографії, яка охоплює 1930-1973 рр., є також праця М.Бойка, присвячена 75-річчю від дня народження О.Цинка-

ловського і вміщена у книзі ювіляра під назвою "Старовинні пам'ятки Волині" (Торонто, 1975) [2]. Це великий список наукових і публіцистичних праць О.Цинкаловського – відомого українського історика, дослідника Волині й Полісся, які українською і польською мовами друкувались упродовж більше ніж 50 років.

Історіографічні дослідження завжди тісно пов'язані з бібліографією, і вона є важливим інформаційним джерелом для дослідників у пошуковій роботі. Тому бібліотеки намагаються через свої бібліографічні служби створити певні можливості для надання більш вичерпної інформації науковцям, у тому числі й краєзнавцям.

В історичному краєзнавстві Волині заслуговують на увагу окремі бібліографічні видання, які, безсумнівно, стануть у пригоді дослідникам. Частина з них стосується Луцького педінституту, який завжди був центром історико-краєзнавчих досліджень (Див.: Г.Бондаренко, Й.Заброварний. Краєзнавчі дослідження в Луцькому педінституті // Шоста Всеукраїнська наукова конференція з історичного краєзнавства. – Луцьк, 1993. – С. 12).

Бібліотека інституту підготувала і видала покажчик про рідкісну книгу у її фондах [12]. "Каталог рідкісних книг" бібліотеки педінституту охоплював літературу 1789-1917 рр. У ньому вміщено книги з різних галузей знання, але в основному гуманітарного спрямування. Каталог розповідає про наявність у фондах бібліотеки довідково-енциклопедичних видань, а саме: всі томи "Енциклопедического словаря" видавництва Брокгауз-Ефрон 1890-1904 рр.; "Дворянские роды, внесённые в общий гербовник Всероссийской империи. Ч. 1 (до конца XVI ст.)", видання 1890 р.; "Летопись занятий археографической комиссии за 1916 год"; "Еврейская энциклопедия" видавництва Брокгауз-Ефрон, з 16 томів якої 9 є у фондах, тощо. Каталог оснащений хронологічним та алфавітним вказівниками, що робить його зручним у користуванні. Нові надходження літератури – придбані і подаровані, особливо з української діаспори, – вимагає доповнення або перевидання цього "Каталогу рідкісної книги".

Разом з науковою частиною педінституту до 50-річчя вузу було видано на основі бібліографії "Літопис пам'ятних подій" [21]. Літопис охоплював бібліографію за хронологією подій від 1 квітня в 1940 р. – часу заснування учительського інституту в Луцьку – і до 1 січня 1990 р. У цьому літописі простежуються відкриття нових факультетів, кафедр, музеїв, наукові та науково-педагогічні досягнення викладачів, студентів, згадуються важливі заходи різних років, які знайшли відображення у публікаціях. Крім алфавітно-предметного та іменного покажчиків, у ньому вміщено додатки з переліком імен директорів і ректорів інституту, секретарів парткому, відповідно до часу їх перебування на посаді, деканів і секретарів факультетських партбюро станом на 1 березня 1990 р.

Важливим джерелом інформації є також два випуски у трьох частинах покажчика "Публікації науково-

педагогічних працівників" [38], який охоплює 1980-1990 рр. Інформація у цьому покажчику подається по кафедрах за хронологією виходу публікацій, що свідчить про великий обсяг наукової, науково-методичної та публіцистичної роботи викладачів Луцького педінституту.

Торкаючись проблем бібліографії, варто зауважити, що значним джерелом з історичного краєзнавства є поточна преса, у якій фіксуються різні факти і події, згадуються імена людей, часто друкуються огляди нових видань, що стосуються краю. Прикладом може бути ґрунтовний і об'ємний анований покажчик І.Павлюка "Українські часописи Волині, Полісся, Холмищини та Підляшшя (1917-1939)" [32], який вийшов з друку у 1997 р. і відразу потрапив у поле зору дослідників як важливе інформаційне джерело для науковців і краєзнавців. Дослідників постійно приваблює преса, особливо місцева, де відтворюється навіть дух часу. Зокрема, у Волинському воєводстві добре описувалося суспільно-політичне життя міжвоєнного періоду газетою "Українська нива", за часи окупації краю фашистами можна почерпнути різну інформацію з газет "Волинь" (Луцьк), "Гайдамака" – Поліської Січі, радянського часу "Радянська Волинь" і "Молодий ленинець", сьогодні – "Волинь", "Віче", "Луцький замок" та інші, які стали об'єктом уваги науковців та краєзнавців.

Аналіз газетних публікацій, навіть побіжний, свідчить про те, що точка зору і погляди могли змінюватись в одній і тій же газеті, відповідно до віянь часу і незважаючи на те, що автори часто залишалися ті ж самі. Як правило, такі "метаморфози" світоглядного характеру відбуваються у переломні часи. Тому газетний матеріал може давати протилежні оцінки на події як близькі, так і далекого минулого. залежно від політичної кон'юнктури. Дослідник, якщо він досить уважний, одразу помітить зміни, а тому може зробити більш правильні висновки щодо подій. У наш час такі зміни помітні, якщо вивчати публікації, що стосуються Жовтневої революції і воєн, причому висловлені тими ж авторами. Ще більше категоричності та полярних оцінок можна помітити, коли відбувається миттєва зміна у погляді на людей, на їх роль у суспільстві.

Великий за обсягом краєзнавчий матеріал з історії Волині різних періодів про населені пункти, географічні об'єкти, пам'ятки історії й культури, історичні постаті краю тощо закладений у багатьох довідкових та енциклопедичних виданнях фундаментального характеру, які у свій час відбивали стан знань суспільства про край. Їх опрацювання і постійне до них звернення дає можливість порівнювати наші знання й визначати зміни як у наукових дослідженнях, так і в історичному розвитку краю. Створення бібліографії цих видань з розмаїттям покажчиків (предметних, географічних, імен тощо) дало б змогу глибше оцінити доробок усіх поколінь краєзнавців.

Важливе місце у роботі науковців, краєзнавців-дослідників займає оперативна інформація бібліографічного характеру. ґрунтовні бібліографічні покаж-

і списки вимагають певну кількість часу для їх підготовки, що пов'язано також із накопиченням літератури історико-краєзнавчого характеру. Тому саме внутрігазетна і внутріжурнальна бібліографія у вигляді невеликих списків або оглядів літератури є необхідною й актуальною інформацією. Волинські обласні та районні газети здійснюють цю функцію за допомогою надрукування рекламних повідомлень про нові надходження літератури у магазини, бібліотеки, або публікації рецензій на них. Інформацію про краєзнавчу літературу також можна знайти у журналі "Педагогічний пошук" – науково-методичний вісник, який видають управління освіти і науки Волинської облдержадміністрації та Волинський обласний навчально-методичний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів, у якому виділено рубрику "Краєзнавство". У цій рубриці публікується звичайна інформація і ґрунтовні рецензії на краєзнавчу літературу, книги, збірники матеріалів наукових конференцій. У наукових збірниках краєзнавчих конференцій теж можна почерпнути нову бібліографічну інформацію та рецензії на краєзнавчі видання.

Потрібність узагальнення краєзнавчої роботи і досліджень з історичного краєзнавства необхідні для того, щоб вивчення краю відбувалося більш поглиб-

лено й усебічно у контексті вітчизняної та світової історії. Такий підхід до краєзнавства й історії з використанням комп'ютерних технологій формуватиме певне розуміння, світоглядні та ціннісні орієнтації у поглядах на рідний край, особливо у молоді, яка починає вивчати його. Разом з тим зберігатиметься наступність у дослідженнях історії, культури, природи на новому якісному рівні. Не потрібно буде відкривати те, що було відомо попередникам і відомості про що містить історична бібліографія, так потрібна для того, щоб орієнтуватися в інформаційному просторі.

Питання про значення і необхідність використання інформаційних технологій добре розкрито у колективній монографії "Історико-культурна спадщина України: проблеми дослідження та збереження" [9], яка вийшла у 1998 р. Сьомий розділ висвітлює проблеми, які мають важливе значення для охорони, збереження пам'яток історії та культури й оперативного використання потрібної інформації. Комп'ютерні каталоги і картотеки, комп'ютерні фільми, різні тематичні покажчики допоможуть краєзнавцям, полегшать пошукову і дослідницьку діяльність, зменшать затрати часу на обробку та класифікацію історичних матеріалів.

Література

1. Батишков П. Волинь. Исторические судьбы Юго-Западного края. – СПб, 1888. – 288 с. + Примечания. – 125 с.
2. Бойко М. Бібліографія наукових праць ювіляра, 1930 – 1973 // Цинкаловський О. Старовинні пам'ятки Волині. – Торонто, 1975. – 124 с.
3. Бондаренко Г. Проблеми сучасної історичної бібліографії у краєзнавстві // Діяльність бібліотек по збереженню культурної спадщини і відродження духовності народу. – Житомир, 1996. – С. 20.
4. Віки і сучасність: Бібліографічний покажчик. – Луцьк, 1988. – 47 с. (До 1000-ліття м. Володимир-Волинського).
5. Волиняни – лауреати Ленінської і Державних премій СРСР та УРСР. Бібліограф. покажчик. – Луцьк, 1990. – 27 с.
6. Волинь під прапором Жовтня. Рекомендаційний покажчик літератури. – Львів: Каменяр, 1967. – 61 с.
7. Геніальний український поет, художник, мислитель. Бібліографіч. покажчик. – Луцьк, 1989. – 16 с.
8. Гуртовий Г. Вибрані краєзнавчі статті та бібліографія. – Луцьк, 1994. – С. 128-141.
9. Історико-культурна спадщина України: проблеми дослідження та збереження. – К., 1998. – С. 371-395.
10. Їх славні імена: Бібліографічний покажчик. – Луцьк, 1995. – 126 с.
11. Календар знаменних і пам'ятних дат Волині (за 1992-2001 рр.) – Луцьк, 1991 – 2000.
12. Каталог рідкісних книг. Бібліографічний покажчик. 1789-1917 рр. – Луцьк, 1992. – 119 с. (Луцький педінститут).
13. Крусяк Борис Абрамович: Бібліограф. покажчик. – Житомир, 1994. – 27 с.
14. Ксендзук Е. Бібліотечне краєзнавство Волині у національному і культурному відродженні // Минуле і сучасне Волині. Краєзнавство: історія, здобутки, перспективи. – Луцьк, 1992. – С. 58-60.
15. Ксендзук Е. Історична бібліографія Волині // Минуле і сучасне Волині: Проблеми джерелознавства. – Луцьк, 1994. – С. 148-151.
16. Леся Українка в ілюстрованій поштової листівці (каталог-путівник до виставки, присвяченої 120-річчю від дня народження великої поетеси). – Луцьк: Ред.-вид. відділ облуправління по пресі, 1981. – 87 с., іл.
17. Леся Українка і Волинь. Рекомендаційний список літератури. – Луцьк, 1981. – 8 с.
18. Леся Українка і Волинь: Бібліографічний покажчик. – Луцьк, 1990. – 52 с.;
19. Література про Волинську область за 1967-1968 роки. – Львів: Каменяр, 1971. – 175 с.; Література про Волинську область за 1969-1970 рр. – Луцьк, 1974. – 45 с.; 1971-1974 рр. – Луцьк, 1976. – 70 с.; 1975-1978 рр. – Луцьк, 1979. – 90 с.; 1979-1980 рр. – Луцьк, 1982. – 72 с.; 1981-1982 рр. – Луцьк, 1984. – 75 с.; 1983-1984 рр. – Луцьк, 1985. – 133 с.; 1985 р. – Луцьк, 1987. – 105 с.; 1986 р. – Луцьк, 1988. – 94 с.
20. Літопис найважливіших і пам'ятних подій Волині (1939-1952): Бібліографічний покажчик. – Луцьк, 1977. – 106 с.; Літопис найважливіших і пам'ятних подій Волині (1956-1979): Бібліографічний покажчик. – Луцьк, 1979. – 80 с.; Літопис пам'ятних подій історії Волині (1900-1939): Бібліографічний покажчик. – Луцьк, 1976. – 86 с.
21. Літопис пам'ятних подій. З історії Луцького державного педагогічного інституту ім. Лесі Українки (1940-1990 рр.): Бібліографічний покажчик. – Луцьк, 1990. – 51 с.
22. Матеріали про Волинь у журналі "Народна творчість та етнографія". Бібліограф. покажчик. – Луцьк, 1979. – 16 с.
23. Межов В. Русская историческая библиотека. Указатель книг и статей. – СПб., 1892. – Т. I; 1893. – Т. II.
24. Микола Юхимович Костриця. Бібліограф. покажчик. – Житомир, 1992. – 76 с.
25. М.Ю.Костриця: вчений, педагог, краєзнавець. – Бібліограф. покажчик. – Житомир, 1998. – 44 с.

- Мілясевич І., Левитська О. Книгознавча та бібліографічна діяльність журналу "Волинские епархиальные ведомости" // Діяльність бібліотек по збереженню культурної спадщини і відродження духовності народу. – Житомир, 1996. – С. 232-241.
27. Молодість древнього міста: Бібліографічний покажчик. – Луцьк, 1984. – 55 с. (До 900-річчя м. Луцька).
 28. Набатові пам'яті і гніву. Рекомендаційний бібліографічний покажчик. – Луцьк, 1986. – 15 с.
 29. Народознавство Поділля. Бібліограф. покажчик. – Хмельницький, 1992. – 75 с.
 30. Нові громадянські свята, обряди і звичаї на Волині (1966-1980 рр.). Бібліографіч. покажчик. – Луцьк, 1980. – 25 с.
 31. Олена Пчілка – талановита письменниця, мудра мати. Бібліограф. покажчик. – Луцьк, 1993. – 35 с.
 32. Павлюк І. Українські часописи Волині, Полісся, Холмищини та Підляшшя (1917 – 1939). – Львів-Луцьк, 1997. – 179 с. (Анотований покажчик).
 33. Памятники истории и культуры Волынской области. Научно-вспомогательный библиографический указатель. – Луцьк, 1985. – 93 с.
 34. Петр Тимофеевич Тронько. Библиографический указатель. – К.: Наук. думка, 1988. – 56 с.
 35. Письменники Хмельниччини. Бібліограф. покажчик. – Хмельницький, 1989. – 116 с.; Артисти, композитори, художники Хмельниччини. Бібліограф. покажчик. – Хмельницький, 1989. – 77 с.
 36. Під прапором Жовтня. Літопис найважливіших і пам'ятних подій історії Волині (1917 – 1987): Науково-допоміжний бібліографічний покажчик. – Луцьк, 1987. – 181 с.
 37. Прижиттєві документи і матеріали Лесі Українки та родини Косачів. Каталог-довідник. – Луцьк, 1996. – 48 с., іл.
 38. Публікації науково-педагогічних працівників: Бібліографічний покажчик. – Луцьк, 1980. – 143 с.; Вип. 2. – Луцьк, 1990. – Ч. I. – 174 с.; Ч. II. – 120 с. (Луцький державний педагогічний інститут ім. Лесі Українки).
 39. Силує А. З історії краєзнавчої бібліографії Волині // Минуле і сучасне Волині: Проблеми джерелознавства. – Луцьк, 1994. – С. 156.
 40. Українознавство. Реферативно-бібліографічний бюллетень. 1993. – Київ-Львів, 1997. – 368 с.
 41. У боротьбі за возз'єднання (1921-1939 рр.). Бібліографічний покажчик. – Луцьк, 1989. – 47 с.
 42. "Я житиму сльозою серед співів". Бібліографічний список. – Луцьк, 2001. – 39 с. (До 130-ї річниці від дня народження Лесі Українки).

Адреса для листування:
м. Луцьк, пр. Волі, 11/27.
Тел. 7-46-22.

Статтю подано до редколегії 8.03.2001 р.

УДК 726.5.(477.82)(09)

О.О.Лесик – кандидат архітектури,
старший викладач кафедри культурології
інституту соціальних наук
Волинського державного університету
імені Лесі Українки

З історії храмового будівництва на Волині XVII-XVIII століть

*Роботу виконано на кафедрі культурології інституту соціальних наук ВДУ;
науковий керівник – доктор архітектури, професор О.В.Лесик*

У статті досліджено матеріали, що використовувалися для зведення дерев'яних та мурованих храмових споруд Волині XVII-XVIII ст. Визначено, що на Волині існували давні традиції використання матеріалів будівництва: для спорудження та оздоблення дерев'яних церков використовували певні породи деревини, які були найбільш поширені у регіоні (сосна, ялина, дуб, липа, граб, ясен); для спорудження кам'яних храмів застосовували місцеву сировинну базу, причому колір і розмір цегли мали свої регіональні особливості. Для оздоблення католицьких храмів завозили мармур із Західної Європи.

Ключові слова: регіональні особливості, дерев'яні храми, породи деревини, кам'яні храми, кам'яні матеріали, граніт, базальт, піщаник, "волинська" цегла, художньо-конструктивне оздоблення, мармур, сировинна база.

Lesyk O.O. The history of the Volyn temple building in the XVII-XVIII-th centuries. In this article we researched the materials that had been used for wooden and stone church building of Volyn region in 17th-18th century. It was defined that Volyn had its own old traditions of using the construction materials: for building and decorating wooden churches the most widely spread types of wood were used (pine, spruce, oak, lime, hornbeam, ash-tree); for stone church building local raw material supplies were needed (the colour and the size of the bricks had their own regional peculiarities). For catholic temple decoration marble from Western Europe was brought to the region.

Key words: regional peculiarities, wooden temples, type of wood, stone temples, stone materials, granite, basalt, sandstone, "Volyn" brick, artistic and constructional decoration, marble, raw material supply.